

UTBILDNINGS- POLITISKT PROGRAM

 UNG VÄNSTER

UTBILDNINGSPOLITISKT PROGRAM

Antaget på Ung Vänsters 47:e kongress,
Karlstad 14-17 maj 2015

INNEHÅLL

Skolan – en arena för politisk kamp	3
Den svenska skolan	4
En jämlik skola	5
Förstatligande av skolan	5
Ökade resurser till skolan	5
Friskolereformen och vinstintresset	6
Det fria skolvalet	6
En skola för livet	7
En avgiftsfri skola	7
Pedagogik	7
Betyg	7
Nej till läxor	8
Lärarna – skolans viktigaste resurs	8
En demokratisk skola	9
Elevdemokrati	9
En tillgänglig skola	10
Svenska som andraspråk	10
Kultur i skolan	11
En skola fri från sponsrade läromedel	11
En skola att trivas i	12
Arbetsmiljö i skolan	12
Mobbning	12
HBTQ	12
Elevhälsövård	12
En jämställd skola	13
Ett feministiskt perspektiv i skolan	13
Sexualiserat våld i skolan	13
Sexualundervisning	13
Olika skolformer	14
Förskola	14
Grundskola	15
Fritidshem	15
Gymnasium	15
Särskola och RH-klasser	17
Vuxenutbildning/folkhögskola	17
SFI	18
Universitet och högskola	19
Tillgänglig och kvalitativ utbildning	19
Bryt snedrekryteringen	20
Studenters villkor	20
En skola för alla	21

SKOLAN – EN ARENA FÖR POLITISK KAMP

För Ung Vänster är rätten till kunskap fundamental och är i sitt yttersta ett medel för mänsklig frigörelse. I ett verkligt jämlikt samhälle är rätten till kunskap lika för alla, men i dagens ojämlika Sverige begränsas vår möjlighet att tillgodogöra oss den kunskap vi har rätt till av strukturer kring klass och kön. I det kapitalistiska systemet är skolan primärt till för att fylla de behov av utbildad arbetskraft som finns i produktionen, men används också för att reproducera den rådande ordningen.

Skolan har alltid varit ett politiskt slagfält. Där står jämlikhetens ideal mot elitismens och strävan mot frigörelse står mot disciplin. I hur skolan organiseras och kring vad som överhuvudtaget lärs ut ställs klassernas och mäns och kvinnors olika intressen mot varandra. I skolan ställs ideologier och värderingar på sin spets. En demokratisk skola, där rätten och den praktiska möjligheten att tillgodogöra sig kunskap är likvärdig för alla, som lär ut och praktiserar demokrati och som utgår från individens behov är en självklar del av ett socialistiskt samhälle.

Kunskap handlar om makt. Arbetarrörelsen har i Sverige ända sedan dess begynnelse kämpat för att kunskap inte ska vara förbehållet en liten samhällselit. Gentemot ett skolsystem som reproducerar sociala hierarkier har vi ställt en sammanhållen skola där den egna bakgrunden inte avgör framtiden. Detta har varit genomgående i allt från kampen för en enhetsskola och uppöppnandet av den högre utbildningen för arbetarklassens barn till dagens kamp mot marknadsanpassning och sortering.

På samma gång har rätten till utbildning historiskt begränsats utifrån kön. Längre var kunskap och skolgång, särskilt högre utbildning, reserverat för män, eftersom kvinnor inte ansågs vara kapabla att tillägna sig eller i praktiken använda sig av sina kunskaper. Utbildningsväsendet kontrollerades tidigt av män. Skolan kan användas för att upprätthålla könsmaktsordningen, men också vara ett verktyg för att bekämpa den. Dagens skola reproducerar traditionella könsroller och uppmuntrar killar att ta plats på tjejers bekostnad, både i och utanför klassrummet. En jämställd skola måste istället motverka föreställningar om vad som anses vara manligt respektive kvinnligt och utgöra ett medel för att omfördela makt i samhället från män till kvinnor.

Vänsterns landvinningar på det skolpolitiska området utmanas av privata skolor, segregation och nedskärningar. Elevdemokrati och lärarnas inflytande över det egna arbetet begränsas av hierarkier och byråkratiska styrmodeller. Disciplin, kontroller och betyg ersätter i allt högre grad lusten till lärande och synen på kunskap som ett verktyg för frigörelse. Rätten till kunskap går återigen mot att i allt högre utsträckning bara gälla några istället för att omfatta alla. Vänsterns roll i kampen för ett progressivt utbildningsväsende är därför idag viktigare än på mycket länge.

Det här är Ung Vänsters utbildningspolitiska program. I detta redogör vi för vår syn på det svenska utbildningsväsendet, skolans roll och hur skolan bör utvecklas för att bli ett verktyg i kampen för ett demokratiskt och rättvist samhälle. Med utgångspunkt i vår socialistiska och feministiska samhällsanalys kämpar vi för en skola som genomsyras av jämlikhet, rättvisa och som skapar förutsättningar för alla människors frigörelse.

DEN SVENSKA SKOLAN

Skolan har under de senaste decennierna drivits i en mer repressiv riktning och de steg bort ifrån att vara en ren sorteringsmekanism som tagits i det förflutna håller på att rullas tillbaka. Under lång tid har resultaten fallit i den svenska skolan. Rent konkret betyder det att en växande grupp unga förvägras de kunskaper man egentligen har rätt att få. Samtidigt har skolan blivit allt mindre kompensatorisk och likvärdig. Vilken utbildningsbakgrund elevens föräldrar har avgör i allt högre utsträckning hur väl hen lyckas i skolan. Den skola som har byggts upp av såväl socialdemokratiska som borgerliga regeringar har blivit en skola som sviker arbetarklassens barn.

Sviterna efter de stora nedskärningarna under nittioalet är fortfarande tydliga i den svenska skolan. Under nittioalet försvann nästan var sjunde lärare från grundskolan. Idag är klasserna för stora och det administrativa arbetet för lärarna allt för omfattande. För mycket tid går åt att rätta prov och sätta betyg istället för att planera och utvärdera undervisningen. Elevehälsovården har för lite resurser och många skolsköterskor och kuratorer ansvarar för så många elever att det inte finns tid att arbeta förebyggande. Framförallt är det elever med arbetarklassbakgrund som betalar nedskärningarnas pris. Idag är det färre än varannan elev med lågutbildade föräldrar som går ut gymnasiet med en fullgjord utbildning. Om utvecklingen med sjunkande skolresultat och lägre kunskaper ska kunna vändas krävs det mer resurser till skolan och en ny riktning för utbildningspolitiken.

Samtidigt har skolan också marknadsanpassats i allt högre utsträckning. Friskolereformen öppnade upp för skattefinansierade privata skolor och det fria skolvalet har inneburit att det egna valet av skola blir allt viktigare. När skolan öppnades upp för privata företag släpptes också vinstintresset in och det blev möjligt för aktieägare att profitera på skattemedel avsedda för utbildning. Synen på skolan som något som samhället ska garantera att alla får ta del av på lika villkor, har ersatts av ett individualiserat synsätt där man får skylla sig själv om man väljer fel. Gentemot skolan har vi gått från att vara samhällsmedborgare till att bli konsument. Därför har vi också fått en skola där segregationen breder ut sig, skillnaderna mellan skolor ökar och där elevers bakgrund i växande utsträckning avgör vilken utbildning man får. Kopplingen mellan den minskade likvärdigheten och de fallande resultaten är tydlig.

Istället för att möta denna utveckling med politiska reformer som kompenserar för samhällets orättvisor och som leder till att det finns tillräckligt med resurser, har svaren istället kommit att handla om ökade kontroller och disciplinära åtgärder. Men betyg i tidigare åldrar, fler nationella prov eller ordningsomdömen förbättrar i sig inte några skolresultat. Istället för symbolpolitiska åtgärder krävs det satsningar och reformer som går till botten med de grundläggande problemen.

En progressiv utbildningspolitik från vänster måste gå i motsatt riktning till utvecklingen under de senaste decennierna. Mot marknadsanpassning och minskad likvärdighet ställer vi krav på en sammanhållen skola, där det inte är ens bakgrund som avgör vilken utbildning man får. Vår utbildningspolitik värderar kunskap och eftersträvar att kunskaperna ska komma alla till del. För oss är skolan mer än ett medel för att utbilda arbetskraft. Vi kämpar för att skolan ska uppmuntra till kritiskt tänkande och till studerandet av andra perspektiv än den borgerliga historieskrivning som erbjuds. Borgarna har ett enormt ideologiskt övertag i och med att de dominerar statsapparaten. Därför kämpar vi för att alla ska få lära sig om imperialistisk och kolonial utsugning av fattiga länder, om kapitalismens krig, miljöförstöring och förtryck, om arbetarklassens och arbetarrörelsens historia, etc.

Även om vi vet att skolan under kapitalismen alltid kommer att befästa klassamhället, kämpar vi för att driva den i en så socialistisk riktning som möjligt. Medan högern värderar disciplin och kontroller, betonar vi rätt till elevinflytande och lusten till lärande.

EN JÄMLIK SKOLA

För Ung Vänster är utbildning en rättighet för alla som samhället ska garantera. Möjligheten till en likvärdig utbildning, oavsett bakgrund, är idag kraftigt begränsad. I början av nittioalet genomfördes tre genomgripande så kallade valfrihetsreformer av det svenska skolväsendet: kommunaliseringen, friskolereformen och införandet av det fria skolvalet. Dessa tre har sammantaget inneburit dramatiska förändringar och konsekvenser. Två decennier senare är det uppenbart att dessa resulterade i sjunkande skolresultat och minskad likvärdighet i skolan. Marknadens och nyliberalismens intåg märks inte bara i förekomsten av privata skolor som drivs med vinstintresse, utan också i form av mindre personal, nedskärningar, ökad skolsegregation och i utbildningens utformning. Ett välfungerande och utbyggt utbildningssystem är en investering för hela samhället, inte bara för den enskilde eleven. All grundskole-, gymnasie- och högskoleutbildning ska vara offentligt finansierad, styras demokratiskt och utföras i offentlig regi.

Förstatligande av skolan

I början av nittioalet kommunaliserades skolan, då huvudmannaskapet flyttades från staten till kommunerna. Denna förändring har inneburit att skillnaderna mellan skolor har ökat. Olika kommuner satsar olika mycket resurser på skolan, dels på grund av prioriteringar men framförallt på grund av kommunens ekonomiska förutsättningar. I praktiken innebär detta att hur bra utbildning man får påverkas av i vilken kommun man bor. Ung Vänster vill se ett statligt huvudmannaskap för skolan, där staten tar ansvar för att de ekonomiska förutsättningarna är likvärdiga för alla skolor. För att minska de geografiska skillnaderna, och för att skapa bättre möjligheter för att höja statusen på att arbeta i skolan, vill vi att lärare, förskollärare, fritidspedagoger och rektorer är statligt anställda och att löner och villor är likvärdiga över hela landet. Ett förstatligande av skolan innebär inte per automatik en tryggad finansiering, de totala resurserna till skolan måste ändå öka. Besparingar i skolan är framtida kostnader och de nedskärningar som skolväsendet har utsatts för har visat sig vara förödande.

Ökade resurser till skolan

För att vi ska få en jämlik skola måste resurserna till utbildning öka. Idag är klasserna många gånger för stora och tiden räcker inte till för att lärarna ska kunna möta alla elevers individuella behov och ge den hjälp och det stöd som behövs. När privatägda skolor sätter vinstintresset främst eller kommunala skolor tvingas till besparingar ersätts ofta lärarledd undervisning med eget arbete, grupparbeten och lärlösa lektioner. Många gånger slår detta extra hårt mot elever från studieovana hem. Det krävs ökade resurser för att alla ska kunna nå kunskapsmålen. Men samtidigt måste resurserna också i högre utsträckning fördelas kompensatoriskt. Dagens skolpengssystem tar för liten hänsyn till att elevers sociala bakgrund och förutsättningar ser olika ut. Ung Vänster vill lagstifta om att fördelningen av resurser till skolan ska utgå från att elevers behov ser olika ut.

Friskolereformen och vinstintresset

Sverige har sedan friskolereformen i början av nittioalet en av världens mest liberala lagstiftningar gällande privatägda skolor och deras möjlighet att göra vinst i den skattefinansierade utbildningssektorn. Den fria etableringsrätten gör det svårt för kommuner att förhindra att nya privatskolor startar även om elevunderlaget är litet. Samtidigt har kommunen ett ansvar att stå beredd med platser i den offentliga skolan om en privatägd skola lägger ned. Sammantaget leder detta till en utarmning av de kommunala skolorna.

När friskolereformen genomfördes i början av nittioalet var det många som såg en utveckling framför sig med små friskolor drivna av ideella föreningar och kooperativ med alternativa pedagogiker. Idag är det allt fler elever som går i privatägda grund- och gymnasieskolor, särskilt i de större städerna. Men istället för småskaliga alternativ har skolan blivit en marknad som domineras av aktiebolag och stora koncerner, som i sin tur ofta ägs av riskkapitalbolag. När vinstintresset släpptes in i skolan skapades en lukrativ marknad för kapitalet att tränga in på. Vinstintresset i skolan innebär att ett överskott måste genereras och därmed blir skattemedel som borde gå till elever och lärare till vinster för företagsägare. När vinstintresset hamnar i fokus innebär det att annat får stå tillbaka. I privata vinstdrivande skolor är lärartätheten lägre, andelen behöriga lärare mindre, skolköterskor och skolkuratorer ovanligare och betygen drivs upp eftersom goda resultat ses som en konkurrensfördel.

Ung Vänster vill se en sammanhållen offentligt finansierad och driven skola. Fram tills att det är verklighet vill vi se ett stopp för privatägda skolors vinstintressen. Den fria etableringsrätten ska ersättas av vetorätt mot nyetableringar för de som har huvudmannaskapet, i nuläget kommunerna. Kommunala skolor ska kompenseras för att man måste ha en beredskap för om privata skolor lägger ned.

Det fria skolvalet

Införandet av det fria skolvalet har inneburit att segregationen i skolan har ökat. Det fria skolvalet har framförallt inneburit en möjlighet för föräldrar med hög utbildningsbakgrund att välja bort skolor med dåligt rykte där många har arbetarklassbakgrund. Som en konsekvens av detta har skolan blivit allt mindre likvärdig och mindre kompensatorisk. När elever med hög studiemotivation samlas på vissa skolor leder det till att resultaten sjunker på de andra. Också lärarnas förväntningar påverkas, idag går nästan var femte elev i skolor där lärarnas låga förväntningar utgör ett hinder för inlärandet. Det är tydligt att det fria skolvalet har inneburit att vi rör oss allt längre bort från ett system med skolor där elever med olika bakgrund och erfarenheter möts.

Det fria skolvalet har också inneburit att skolor, istället för att använda sina pengar till utbildning, också behöver finansiera marknadsföring. Konkurrensen mellan privata skolor och kommunala skolor sker inte på lika villkor. De privatägda skolorna kan välja att stänga när ägarna inte anser dem längre vara tillräckligt lönsamma. Privatägda skolor har också en större möjlighet att välja de elever som kostar minst. Dessa alternativ existerar självklart inte för kommunala skolor som har ett ansvar för att se till att alla får möjlighet till utbildning.

Ung Vänster vill ersätta det fria skolvalet med en närhetsprincip. Om det inte finns särskilda skäl ska man gå i den skola som man bor närmast. Skolornas upptagningsområden ska vara konstruerade på ett sådant sätt att bostads-segregationens effekter motverkas. För oss ska skolan vara en plats där unga med olika bakgrund möts. Vi vill att alla skolor ska vara bra skolor. Ingen ska behöva välja rätt skola för att få en bra utbildning, eftersom det också innebär att några alltid kommer att gå i sämre skolor.

EN SKOLA FÖR LIVET

Den svenska skolan förmår idag inte att ge alla elever tillräckliga kunskaper. Vårt skolsystem har gått från att vara ett av världens mest jämlika till att idag uppvisa både försämrade skolresultat och minskad likvärdighet. Resultaten har sjunkit i takt med en ökad differentiering och individualisering. Elever ställs mot varandra i en hårdnande konkurrens där en allt tidigare uppdelning ökar skillnader och skapar olika förutsättningar för resten av livet. Med ökade inslag av kontroll och mindre möjlighet för lärarna att ha inflytande över undervisningen, minskar helhetssynen och undervisningen utgår från vad som går att mäta snarare än från pedagogisk forskning. Ung Vänster vill se en skola där rätten till kunskap står i centrum och där elever och lärare ges utrymme att själva ha inflytande över hur undervisningen organiseras och skolan sköts.

En avgiftsfri skola

Hela skolväsendet ska vara avgiftsfritt och finansieras med offentliga medel. Att alla elever, från förskolan till gymnasium, får tillgång till utbildning oavsett vilka förhållanden man kommer ifrån är en demokratisk landvinning värd att slå vakt om. Fortfarande förekommer olika former av avgifter i skolan. Det kan röra sig om smygavgifter för utflykter, kostnader för material som behövs i undervisning eller som inom förskolan en terminsavgift. Ung Vänster menar att skrivningarna i skollagen måste stärkas så att det tydligt framgår att inga avgifter får förekomma varken för obligatoriska eller valbara aktiviteter inom grund- och gymnasieskolan. Skolan ska tillhandahålla allt material som krävs för att kunna delta i undervisningen på jämlika villkor. Likaså ska skolmåltider vara avgiftsfria för alla elever oavsett ålder.

Pedagogik

Ung Vänster menar att undervisningens upplägg i grunden är en politisk fråga. Undervisningen i skolan ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet. Hur undervisningen organiseras är en fråga som också måste påverkas av eleverna och läraren i klassrummet. Alla har inte samma förutsättningar för studier och heller inte samma sätt att inhämta kunskap. Skolan måste bli bättre på att på att väcka intresse för och lyckas motivera alla elever till att vilja lära sig mer. Många gånger leder betygshets, stora mängder hemarbete och många prov till att elever blir omotiverade och frustrerade. Allt för ofta saknas ett bredare perspektiv och en helhetssyn på lärande och på elevers arbetssituation. För att pedagogiken i skolan ska utvecklas krävs en sammanhållen skola där lärare får utrymme till kompetensutveckling och fortbildning. Den offentliga skolan ska ligga i framkant vad gäller pedagogisk utveckling.

Betyg

Betyg utgår från att kunskap objektivt går att mäta, och att någons betyg kan sammanfatta vad personen har lärt sig. Detta är felaktigt och därför kämpar Ung Vänster för en skola fri från betyg. För oss är kunskap en rättighet och när en elev inte fått ta del av den är det skolan som ska hållas ansvarig. Betygssystemet i Sverige har ändrats många gånger, både sett till hur betygen sätts, hur många graderingsnivåer det finns och vid vilken ålder betyg ges för första gången. Många gånger har förändringar i betygssystem använts för att på ytan försöka lösa problem i skolan som är mer djupgående.

Med betyg följer en rad problem. Betygen är inte likvärdiga mellan olika skolor. Ämnes- eller kursbetygen tar ingen hänsyn till elevens förmåga att förstå sammanhang och se beröringspunkter mel-

lan olika ämnen. Betygen kan leda till hög stress och press, och göra att man pluggar för att få ett högt betyg snarare än att för att lära sig nya saker. Alltför ofta används också hot om sänkt betyg som ett sätt att disciplinera elever. Många förespråkare av tidigare betyg hävdar att dessa är nödvändiga för att eleven och föräldrarna ska få information om var man befinner sig i förhållande till kunskapsmålen. Detta menar vi istället borde tillgodoses genom att läraren får mer arbetsutrymme att individualisera elevernas lärande genom formativ bedömning samt löpande och kontinuerliga utvecklingssamtal mellan elev, lärare och föräldrar.

Ung Vänster är motståndare till betygssystem och säger konsekvent nej till förslag om tidigare betyg för att lösa de problem som finns i skolan idag. Vi är motståndare till graderade betyg i alla skolformer. Vi vill att man när man lämnar årskurs nio och gymnasiet istället ska få ett intyg på att man har de kunskaper som ingår i utbildningen. Ung Vänster vill att man ska ha möjlighet att överklaga sina betyg.

Nej till läxor

Skolan ska vara kompensatorisk så att skillnader i elevernas bakgrund motverkas och inte har någon betydelse för utbildningen, därför ska skolarbetet göras på skoltid med stöd och hjälp av lärare. Läxor förutsätter att elever har möjlighet att få hjälp med dem i hemmet, det är tydligt hur detta missgynnar elever utan studievana föräldrar. Hur väl man klarar dig i skolan ska ej bero på om eleven har föräldrar som har kunskap och tid nog åt att hjälpa sina barn med läxor. Fritid är även viktigt och utvecklade för elever, ungdomar ska ha tid åt att skapa sig kunskap utanför skolan och tid till att kunna organisera sig för samhällsförändring.

Så länge som läxor är en bärande del av undervisningen är det viktigt att de organiseras hanterbart, och gör det möjligt för unga att planera sin fritid. Elevinflytande kring prov och inlämningar är ett sätt att sprida ut hemarbetet bättre. Det är även viktigt att kunna få hjälp med det skolarbete som förväntas ske utanför skoltid. Läxhjälp ska finnas i anslutning till skolan och vara till för alla elever, inte endast de som kan betala för privat läxhjälp.

Lärarna – skolans viktigaste resurs

En förutsättning för varje elevs rätt till en meningsfull skolgång är utbildade pedagoger. Många lärare har fått en orimlig arbetsbörda och har svårt att hinna med. Allt större klasser och en ökad administration har tagit över och lämnar lite utrymme för läraren att vara pedagog. Vackra ord i läroplanen om att alla elever ska få lära sig i sin egen takt och utifrån sina egna förutsättningar blir en omöjlighet när klasserna är för stora och lärarnas tid går åt till administrativt arbete istället för att planera undervisningen och vara i klassrummen.

Den enskilt viktigaste åtgärden för ett mer kvalitativt lärande i dagsläget är att anställa fler lärare i skolan. Det är omöjligt att hinna med att arbeta med alla elever på ett individuellt plan i en klass med trettio elever. Det kräver naturligtvis ökade resurser generellt, istället för tillfälliga insatser och system likt det med så kallade förstelärare där ansvaret läggs på enskilda lärare. Administrationen måste minska och lärare måste få möjlighet att ägna sig och vad de är utbildade att göra – att undervisa eleverna.

Många gånger är det elever med särskilda behov eller som kräver extra stöd och hjälp som faller mellan stolarna. Därför är det särskilt viktigt att alla skolor har specialpedagoger knutna till sig.

Många skolor, framför allt privata, väljer att anställa obehöriga lärare för att det är billigare och för att man kan anställa på osäkra anställningar då obehöriga lärare inte kan få en fast anställning inom grundskola och gymnasium. Om en lärare inte är behörig innebär det att denne saknar erforderlig pedagogisk utbildning och inte är rustad att hantera olika situationer som kan uppstå i ett klassrum. Läraryrket som yrke och skolan som arbetsplats är i ständig förändring. Lärare måste ges utrymme till kontinuerlig pedagogisk fortbildning och kompetensutveckling.

Läraryrket har tidigare varit ett högstatusyrke med hög lön. I takt med att fler kvinnor har utbildats har yrket blivit allt stressigare, villkoren sämre och lönen lägre. Uppdelningen av kvinnor och män märks genom hela utbildningsväsendet. Män undervisar ofta i traditionellt manliga ämnen och det är oftast män som är rektorer eller sitter i skolstyrelser. Genusperspektivet måste vara givet i lärarutbildningen. Det ska vara en röd tråd genom hela utbildningen och inte bara begränsat till en enskild kurs. Även de lärare som undervisar på universitetet bör ha fått grundläggande pedagogik- och genusutbildning. En hög utbildning inom sitt ämnesområde garanterar inte att man kan lära ut kunskaperna till studenterna på ett bra sätt.

Idag är det för få som söker sig till lärarutbildningen och i framtiden riskerar det därför att råda brist på utbildade lärare, särskilt i många yrkesämnen. För att fler ska vilja bli lärare är det avgörande att läraryrkets status höjs. Lärare borde tjäna bättre än vad man gör idag, stressen på jobbet vara mindre och lärarna ges bättre förutsättningar att fokusera på att undervisa. Med bättre arbetsvillkor skulle läraryrket vara mer attraktivt. Den lärarlegitimation som den borgerliga regeringen införde i slutet av 00-talet är i sig inte tillräckligt för att höja statusen, utan det krävs också ökade resurser och att staten tar över huvudmannaskapet för skolan och därmed garanterar lika villkor oavsett vilken kommun man arbetar i.

EN DEMOKRATISK SKOLA

Elevdemokrati

Elevdemokrati är viktigt ur ett brett perspektiv. Den som i skolan vant sig vid att vara med och bestämma över sin arbetsplats är svårare att kuva i arbetslivet, medan den som skolats i en hierarkisk institution är mindre benägen att kräva arbetsplats-demokrati senare i livet. Ung Vänster uppmanar elever att organisera sig i elevråd, elevkårer, jämställdhetsgrupper och liknande.

Skolan ska underlätta för eleverna att ta större aktiv del i föreningsarbete. Elever i den obligatoriska skolan ska ha rätt att frånvara från den ordinarie undervisningen för att delta i föreningsarbete. Folkrörelser, fackförbund, politiska ungdomsförbund och andra organisationer som främjar en aktiv demokrati ska beredas plats att informera om sin verksamhet. Detta måste stöttas av skolan genom att man bland annat ger plats i sin undervisning för denna typ av information. Men också att man stöttar skolföreningar och ger dem uppmuntran.

För att man på skolan ska kunna ha ett aktivt demokratiarbete så kräver det också att alla elever får utbildning i praktisk elevdemokrati. Detta kan man få bland annat genom klassrådet och elevråd. Klassrådet behöver utvecklas till att bli en mer levande plats för åsikter och diskussioner. Klassrådet ska till exempel kunna vara delaktiga i frågor kring undervisningens upplägg, arbetsmiljö, arbetsmetoder men också frågor kring examinationsformer.

Jämställdhetsgrupper som del i ett aktivt jämställdhetsarbete ska inte ses som något ”extra”, utan som en del av elevdemokratiarbetet i övrigt. Det är tjejers möjlighet att kunna organisera sig på skolan, att definiera vilka problem som finns på skolan och hur de ska åtgärdas. En jämställdhetsgrupp ska ges möjlighet till verkligt inflytande över både skolmiljö och undervisning och måste liksom övrigt elevdemokratiskt arbete garanteras förutsättningar för att bedriva sitt arbete.

En tillgänglig skola

En funktionsnedsättning ska aldrig vara avgörande för huruvida man har en bra skolgång eller inte. Det handlar om dåligt anpassade lokaler, bristande resurser till bra läro- och hjälpmedel och om de utbredda fördomar som finns i samhället. Elever som mycket väl skulle kunna få plats i den vanliga skolan på ett bra sätt ges av olika anledningar inte möjlighet till detta och de som har behov av särskilt stöd och undervisning som ej ges i vanliga klasser riskerar att hamna i klasser med elever som har helt olika hjälpbehov. Det är ofta en följd av nedskärningar, okunskap och bristen på ekonomiska resurser. Därför måste skolgången läggas upp och bestämmas utifrån varje elevs speciella situation och behov. Barn med läs- och skrivsvårigheter och barn med koncentrationssvårigheter behöver pedagogiskt stöd av specialutbildad personal. Idag ser vi stora brister i hur skolan hanterar tjejer med funktionsnedsättning. Detta måste uppmärksammas och förebyggas. Vår feminism behöver finnas även här och vi vill ha en skola där alla barn ges det stöd och den hjälp man har rätt till.

Grund-, gymnasie- och särskolan ska ha utbildade specialpedagoger och lärare med kunskaper om specialpedagogik som formar att individuellt anpassa undervisningen efter elevernas förmågor och behov. Elever med funktionshinder eller någon form av social nedsättning ska ha rätt att få undervisning i mindre sammanhållna grupper. De ska också ha tillgång till anpassade läromedel, personliga hjälpmedel och begåvnings-hjälpmedel. Det är också viktigt att det inom skolledningen finns personal med specifik utbildning riktad mot specialpedagogik och särskoleverksamhet som får kontinuerlig fortbildning. Skolorna ska erbjuda sin personal utbildning i alternativa kommunikationssätt och ska även ha en tydlig arbetsplan för integrering mellan skola och särskola.

För att möjliggöra en givande skolgång är det viktigt med ökande resurser till forsknings- och utvecklingsarbete rörande stödsatser för elever med olika typer av funktionsnedsättning i skolan.

Svenska som andraspråk

Stressen och pressen i skolan på nyanlända elever är enorm. De har mycket kortare tid på sig att klara målen i skolan jämfört med elever som är födda i Sverige. Det är därför mycket viktigt att deras undervisning prioriteras. Majoriteten av forskningen visar att kombinationen modersmålsundervisning, studiehandledning på modersmålet och en bra svenskundervisning i ett socialt sammanhang är det optimala för en effektiv språkinläring. Tyvärr ser det mycket sällan ut så på skolorna. Rätten till studiehandledning efterlevs sällan, skrivningen i skollagen om rätten till modersmålsundervisning är alldeles för svag och bristen på kompetens, resurser och samordning är akut. Även själva rätten till modersmålsundervisning är viktig att slå vakt om, inte minst då rasistiska krafter vänder sig emot det. Modersmålsundervisning har i sig ett egenvärde, men är också en hjälp för att kunna lära sig svenska och tillgodogöra sig skolans övriga undervisning. Under en period kan extra stödundervisning i exempelvis matematik på sitt modersmål underlätta och se till att nyanlända barn inte hamnar efter.

Kultur i skolan

Skolbiblioteken är en av de verksamheter i skolan som det skärs ner på när skolan får minskade resurser. Skolbibliotekets pedagogiska roll bidrar till att kvaliteten på elevernas lärande i skolan ökar. För att detta skall bli möjligt måste biblioteksverksamheten vara integrerad i undervisningen och bibliotekarier och lärare behöver samarbeta mot gemensamma mål. Alla skolor bör ha ett eget skolbibliotek där utbildade bibliotekarier i samverkan med lärare gör det möjligt att tillgodose alla elevers behov. Skolbiblioteket ska kunna vara en plats att söka kunskap på såväl i egensyfte som inom utbildningens ramar. Skolbiblioteken ska tillhandahålla olika sorters media för att kunna hålla sig uppdaterad i samhällsdebatten och få kunskap om samhällets utveckling.

Skolan måste också vara en plats där kultur som annars inte synliggörs ges ett utrymme och där man får tillfälle att ta del av kultur som man annars inte är delaktig i. Det kan handla om kulturyttringar som varit reserverade för överklassen men också att överbygga skillnaderna mellan vad som ses som manlig och kvinnlig kultur. Alla elever ska genom hela skolgången regelbundet få chansen att tillgodogöra sig kultur i olika former. Detta både som publik och som aktiv utövare. Kulturen ska inte vara något som är skilt från skolan i övrigt, utan vara en integrerad och naturlig del av undervisningen. Detta är ett sätt att, om än inte utmana klasskillnaderna som sådana, så motverka det sätt som de sociala aspekterna av klasskillnaderna yttrar sig på. Vi vill också stärka de estetiska ämnenas roll i skolan och att de åter igen blir obligatoriska på gymnasiet.

Ung Vänster ser positivt på och försvarar de kommunala kulturskolor som finns på en del orter. Vi motsätter oss de gånger skolorna läggs ner eller privatiseras. De höga avgifterna som många kommuner tar ut, såväl som långa köer, är ett stort hinder för att barn ur arbetarklassen ska få tillgång till kulturutövning. Vi verkar för att kulturskolornas undervisning ska vara avgiftsfri.

En skola fri från sponsrade läromedel

I en tid av nedskärningar och ständig konkurrens blir läromedel som sponsrats av utomstående intressen allt vanligare. Inte sällan är det näringslivets intresse-organisationer eller enskilda företag som erbjuder gratis böcker, skolmaterial eller till och med ingår samarbeten som kräver motprestationer från eleverna. Det måste finnas tillräckliga resurser för att skolor inte ska bli beroende av näringslivets partiska läromedel. Granskningen av läromedel är sedan 1991 helt decentraliserad, ett sådant system förutsätter att läraren ges tiden att källkritiskt granska läromedel och har ett avgörande inflytande på inköp av material. Ung Vänster kräver att läromedel i samband med ett återförstatligande av skolan utsätts för en granskning med fokus på opartiskhet, källkritik och ett överensstämmande med läroplaner.

Skolan har en viktig roll att fylla i att förbereda unga människor för arbetslivet. Idag är det Ung Företagsamhet som tar det utrymmet på gymnasieskolorna. På deras entreprenörskurser sprids en snedvriden bild som uppmuntrar till egenföretagande och flexibilitet på arbetsmarknaden, helt utan maktperspektiv. Samtidigt är undervisning om fackliga rättigheter liten eller snudd på obefintlig. Läromedel från politiska eller ekonomiska intressen bör generellt i undervisningen betraktas som en del av samhällsdebatten och inte som fakta.

EN SKOLA ATT TRIVAS I

Arbetsmiljö i skolan

Skolan är elevernas arbetsplats, det är där man vistas dagligen. En bra arbetsmiljö är grundläggande för att man ska må bra och orka lära sig saker. På många skolor uppfyller man dock inte den lagstiftning som ligger till grund för en god och säker arbetsmiljö. Nedskränningar och besparingar leder ofta till tillfälliga lösningar och en undermålig arbetssituation för både lärare och elever. Idag ser vi allt för ofta skolor som inte har renoverats på lång tid och är därför gamla och slitna. Förutom att det är en otrevlig miljö att vistas i fyller den ofta inte sitt syfte och försvårar snarare än hjälper de som arbetar där. Skolmiljön måste ge utrymme för både en god arbetsmiljö och för trygga sociala sammanhang. Miljön ska vara anpassad utifrån elevernas ålder och det ska finnas platser som erbjuder möjlighet till rekreation, egna studier och social samvaro med andra.

Elever ska inte ha längre restid till sina skolor än nödvändigt. I så hög utsträckning som möjligt bör utbildningen förläggas inom elevers närområde när elevunderlag finns. Vi är positiva till mindre skolor på lands- och glesbygd då elever inte behöver resa i timal till skolan men detta måste vägas mot om utbildningens kvalitet blir lidande när det är för få elever.

Mobbning

Trots att det är nolltolerans mot mobbning i skolan vet vi att elever utsätts för kränkningar och mobbning, både av lärare och andra elever. För att kunna minska förekomsten av mobbning på allvar måste kommunerna ställa krav på att skolorna har handlingsplaner och fortbildning för lärare och övrig personal – men det krävs också en högre personaltäthet. Utan högre lärartäthet kommer man inte kunna garantera en givande skolgång och en trygg arbetsmiljö för alla elever. Arbetet mot mobbning måste grunda sig i forskning och när det finns misstankar om missförhållanden är det avgörande att skolan agerar snabbt för att ta tag i problemen. Skolpersonal har även ansvar att motverka kränkningar som sker utanför skolan men påverkar elevers skolgång. Detta kan till exempel handla om påhopp på nätet mellan elever. Det som händer på fritiden följer ofta med in i skolans miljö och tvärt om därför är det av stor vikt att skolor tar in nätmobbning i sina handlingsplaner.

HBQT

Undervisningen och läromedlen i skolan är idag heteronormativa och saknar till stora delar ett HBQT-perspektiv. Allt för ofta tillåts kränkande behandling, transpersoner osynliggörs och inte minst sexualundervisningen är ofta ensidig och förlegad. Skolor måste aktivt arbeta för att skapa en trygg miljö för HBQT-personer där alla känner sig inkluderade. Därför ska all skolpersonal ha HBQT-kompetens, bland annat genom obligatorisk kompetensutveckling och integrering av ett tydligare HBQT-perspektiv i lärarutbildningen. Olika typer av HBQT-nätverk är bra elevinitiativ som skolor bör stödja. Det är också viktigt att organisationer som har kunskap och erfarenhet av arbete för sexuellt likaberättigande, transpersoners rättigheter och andra HBQT-frågor ges möjligt att prata i skolan. När HBQT-frågor lyfts i skolan är det viktigt att man har ett feministiskt perspektiv, exempelvis då kvinnors sexualitet ofta hamnar i skymundan.

Elevhälsovård

Hög frånvaro, koncentrationssvårigheter och annat som försvårar utbildningen för elever har ofta en tydlig koppling till psykosocial arbetsmiljö eller stressfaktorer från andra delar av ens vardag.

Kontroller och ordningsbetyg löser sällan dessa problem, utan det som krävs är en utbyggd och tillgänglig elevhälsa. Skolhälsovården är ett av de områden som fått utstå störst nedskärningar då skolan fått mindre resurser, och det är vanligt att psykologer, kuratorer och skolsköterskor bara är på plats vissa dagar i veckan. Tillgänglighet för alla elever samt förebyggande arbete är i många fall en omöjlighet. Skolhälsovården behöver rustas upp och framför allt krävs mer heltidsanställd personal. Nedskärningen i elevhälsan drabbar tjejer extra hårt, vars psykiska ohälsa är betydligt mer frekvent än killars. Här finns även tydliga kopplingar till klass, eftersom barn ur arbetarklassen oftare är i större behov av en närvarande skolsköterska eller kurator. Både fysisk och psykisk ohälsa påverkar inläringen negativt, och en väl fungerande elevhälsa är ett viktigt verktyg för att minska klassamhällets och könsmaktsordningens påverkan på alla elevers rätt till utbildning.

EN JÄMSTÄLLD SKOLA

Ett feministiskt perspektiv i skolan

Skolan har potential att vara ett verktyg för att verka mot ojämlikheten mellan män och kvinnor, både genom att ge tjejer plats på killars bekostnad och genom att förändra förlegade mönster. Idag har skolan motsatt funktion, och i stället för att utmana rådande maktförhållanden återskapas könsmaktsordningen då elever fostras in i den rådande samhällsstrukturen.

Könsmaktsordningen genomsyrar alla delar av skolan, allt ifrån undervisningens innehåll och skolans utformning till könskodade gymnasieprogram och manliga skolstyrelser. Resultatet blir en skola som uppmuntrar killar att vara aktiva och ta plats medan tjejer förväntas vara lugna, omhändertagande och passiva. Skolan måste genomsyras av en medvetenhet kring genus och arbeta kompensatoriskt så att alla elever får möjlighet att utveckla nya tankar och sidor hos sig själva. Levande jämställdhetsplaner och ett aktivt jämställdhetsarbete måste vara en självklar del av skolans verksamhet. Skolan ska utmana könsmaktsordningen, inte upprätthålla den.

Sexualiserat våld i skolan

Könsmaktsordningen förekommer i alla åldrar, men tar sig olika uttryck. Att killar tar sig makt på tjejers bekostnad förekommer genom hela skolsystemet. Det grövsta uttrycket är det sexualiserade våldet. En majoritet av alla tjejer på gymnasiet har någon gång varit utsatt för någon typ sexuella trakasserier. Det kan handla om allt från tafsningar, till verbala kränkningar och övergrepp. Vi ser också hur det sexualiserade våldet drabbar unga tjejer i låg- och mellanstadiet, något som ofta förbises och bortförklaras som lek. Könsmaktsordningen och dess problem är strukturella och något samhället och skolan måste ta ansvar för. Skolan ska vara en frizon från sexuella trakasserier. Ung Vänster kräver feministiskt självförsvar i skolan. Det är ett viktigt verktyg för att skapa egna rum, utbyta erfarenheter och få verktyg för att hantera det sexualiserade våldet. Feministiskt självförsvar är ett sätt för tjejer att ta tillbaka makten över sina liv.

Sexualundervisning

Sexualundervisningen har potential att bli ett ämne som på allvar utmanar och motverkar könsmaktsordningen, genom att vara en motvikt till det traditionella genusskapandet. För att detta ska vara möjligt krävs dock en rad förändringar. Dagens sexualundervisning lider av flera brister. En tydlig brist är oförmågan att lyfta fram kvinnors sexualitet som något aktivt – den framställs oftare

som passiv och ansvarstagande då den istället ersätts med undervisning om preventivmedel och graviditet. Kvinnans sexualitet förblir något skamfyllt och osynliggjort. Genom att vara ett tillfälle för diskussion om både de positiva och negativa aspekterna av sexualitet och relationer kan sexualundervisningen fylla en viktig funktion. Den potentialen tillvaratas tyvärr inte alls idag, tvärtom är sexualundervisningen ofta fördomsfull och negativ. I värsta fall agerar den för att aktivt upprätthålla könsmaktsordningen och stereotypa föreställningar om manlig och kvinnlig sexualitet i synnerhet. Ung Vänster menar att sexualundervisningen måste bli bredare och även inkludera fler sidor av sexualitet, könsidentitet, relationer, mäns våld mot kvinnor och porrindustrins konsekvenser. En viktig del av undervisningen är den sexuella och reproduktiva hälsan, där kunskaper om kvinnors problem och sjukdomar bör ges ett större utrymme och ska diskuteras på kvinnors villkor. Det är också viktigt att dessa ämnen får utrymme även inom andra ämnen där det finns relevans att diskutera det, exempelvis religion, samhällskunskap och idrott och hälsa. Vi ser också ett behov av ett helhetsgrepp om sexualundervisningen där den introduceras tidigt i skolgången, på ett sätt som är anpassat efter elevernas ålder. Ytterligare en förutsättning för en positiv och bra sexualundervisning är lärare som är trygga och kompetenta i att leda den, därför kräver vi att sexualundervisning införs som en obligatorisk del av lärarutbildningen.

OLIKA SKOLFORMER

Förskola

På förskolan ska utbildade lärare stimulera barnens lärande främst genom lek och samarbete med andra barn. I förskolan ska barnens språk, motorik och sociala färdigheter utvecklas, snarare än färdigheter relaterade till ämnen som kommer in senare i skolväsendet. På många håll i Sverige är det idag omöjligt för personalen att ge barnen den uppmärksamhet man skulle vilja, då alltför många arbetsuppgifter läggs på en alltför liten personalskara. Det skall vara en skyldighet för kommunerna att erbjuda barnomsorg även nattetid och på helger, då många kvinnor inom offentlig sektor jobbar nattsift och på helger.

Uttryck för könsmaktsordningen etableras tidigt hos barn och förstärks på de allra flesta håll inom förskolan idag. Ett flertal studier bekräftar att flickor i förskolan får ta ansvar för lärandemiljön och pojkarnas välbefinnande, medan pojkar uppmuntras att vara utåtagerande, leka och ta plats utan att ta hänsyn till andra. På en del håll i Sverige har man dock påbörjat ett framgångsrikt arbete med att införa ett genusperspektiv i förskolan. Det arbetet måste fortsätta och få möjlighet att utvecklas. Vi vill se att varje förskola har en genuspedagog knuten till sig.

Förskolan ska liksom grundskole- och gymnasieskolan vara helt avgiftsfri och finansieras med offentliga medel. Det är en viktig markering från samhället att förskola, liksom grundskola är en självklar del av ett barns uppväxt.

Barnomsorgen är viktig ur flera olika aspekter. Vi vet att dagisreformen möjliggjorde kvinnors inträde på arbetsmarknaden och att varje angrepp på barnomsorgen innebär en svagare position på arbetsmarknaden för kvinnor. För ensamstående eller de familjer som varken har råd att leva på bara den ena förälderns lön eller anställa en barnflicka är en bra barnomsorg ofta den enda möjligheten för barnet att få en trygg och utvecklande tid innan skolan.

Grundskola

Det är i grundskolan vi tidigt i livet får grundläggande utbildning och kunskap för att bli samhällsmedborgare. Grundskolan ska vara en trygg och sammanhållen skola som motverkar uttrycken för klassamhället, könsmaktsordningen samt olika bakgrund och förutsättningar. Det är upp till skolan att se till att ingen elev faller igenom, utan att varenda en får tillräckliga kunskaper för att klara sig i samhället samt öka intresset för att studera vidare efter grundskolan. Elever i grundskolan ska ha inflytande över sin utbildning redan från början, och detta ska öka i takt med elevernas ålder.

Nedskärningar av personal i grundskolan har till stor del inneburit att lärares tid till att lära ut har ersatts av prov, betyg och kontroller i lägre åldrar. Press och stress över att prestera i de lägre årskurserna innebär att lusten att lära för lärandets skull kvävs, och en tydlig konsekvens är att färre klarar målen. Denna förändring i hur utbildningen organiseras är dessutom en förskjutning åt en mer individualiserad och individbaserad skola, där det är upp till varje elev att bevisa att hon lärt sig tillräckligt för att kunna bli godkänd. Detta gynnar elever från hem med studietradition, och slår därmed också hårdare mot arbetarklassens barn, där detta är mindre vanligt. I stället för fler examinationer och betyg i tidig ålder kräver Ung Vänster mindre klasser, fler lärare och mer specialpedagoger i skolan. Ingen elev ska lämnas åt sitt öde på grund av att läraren inte har tid för alla, utan varenda en ska ha rätt till den hjälp som den behöver för att kunna klara av grundskolan.

För att alla barn och ungdomar ska få möjlighet till kreativt skapande måste det finnas ordentliga resurser till ämnen som bild, musik och slöjd.

Nivågruppering i grundskolan ska undvikas i största möjliga mån. Nivågruppering splittrar ofta upp en klass och resulterar i att många elever får sämre självförtroende gällande vad de klarar av i skolan. Det finns ingen forskning som visar på att nivågrupperingar gynnar lärandet. Om elever behöver extra hjälp eller extra utmaningar ska detta kunna ges på lektioner med hela klassen.

Fritidshem

Fritidshemmets uppgift är att vara ett komplement till den obligatoriska skolan och är en viktig institution för att möjliggöra förvärsarbete för föräldrarna, i synnerhet för ensamstående. Fritidshemmet är en del av den pedagogiska verksamheten och ska verka för elevernas utveckling och lärande samtidigt som man skapar en meningsfull fritid och social gemenskap. Sedan 80-talet har drastiska nedskärningar inom fritidshemmen lett till att barngrupperna idag är mer än dubbelt så stora. Det reducerar verksamheten till en förvaring och omöjliggör både pedagogiskt och ombesörjande arbete. Fritidshemmets roll måste uppvärderas och då krävs både mer personal och fler utbildade lärare. Verksamheten är en del av skolan och ska därför vara avgiftsfri. Alla elever på låg- och mellanstadiet ska garanteras en plats på fritidshem. Hur mycket elever får tillgång till fritidshemmets verksamhet beror på om föräldrarna jobbar eller inte. Vi menar att den sociala inläringen ska man ha rätt till oavsett föräldrarnas situation.

Gymnasium

I dagens gymnasieskola får eleverna välja mellan en mängd olika nationella program varav bara en tredjedel är högskoleförberedande. Det är endast de högskoleförberedande programmen som automatiskt ger behörighet till vidare studier på högskolan. Detta innebär att tröskeln för högskolestudier har blivit högre för de som inte själva har föräldrar som pluggat på högskolan. Dagens gymnasieskola innebär därför att man i stor utsträckning blir bunden av det val man gör vid 16 års ålder, framförallt om man väljer ett yrkesförberedande program.

I livet behöver man kunna kombinera olika kunskaper, både praktiska och teoretiska från olika områden, på det viset bör också skolan vara utformad. Den kursutformade gymnasieskolan riskerar istället att splittra klasser och ge en lösryckt kunskap utan sammanhang. Undervisningen ska vara utformad i enlighet med det mest pedagogiska upplägget, men också motverka en uppdelning baserad på olika kurser och inriktningar. Valfrihet handlar inte om att bestämma om ett antal färdiga kurser.

Den gymnasieskola som Ung Vänster vill ha ska istället för kursgymnasiets tidiga specialisering ha ett fåtal breda ingångar och specialisering med tiden. Det val som man gör vid 16 års ålder ska inte vara lika avgörande för hela gymnasietiden som det är idag. På samma sätt ska det inte heller påverka om man i gymnasiet blir behörig till högskolan eller inte. På alla program ska man läsa en bredd av teoretiska och praktiska ämnen, så att det ska vara möjligt att byta om man kommer på att man valt fel. Det är viktigt att skolan förmedlar en helhetsbild av samhället och därför ska teoretiska och praktiska kunskaper ständigt kopplas till varandra i undervisningen. För att unga ska veta om sina rättigheter på jobbet vill Ung Vänster att arbetslivskunskap införs som ett obligatoriskt ämne på alla gymnasieprogram.

Det har blivit allt dyrare att ta körkort och färre ungdomar på gymnasiet har någon ekonomisk möjlighet att bekosta en hel körkortsutbildning. Detta ger stora konsekvenser framförallt för ungdomar som inte bor i någon storstad och där kollektivtrafiken ofta är extremt undermålig. Det är inte rimligt att möjligheten för ungdomar att få en ordentlig utbildning i hur man kör bil fortsätter att försvåras. Ung Vänster förespråkar därför att körkortsutbildning införs som valbar kurs på gymnasiet.

Idag finns det i praktiken inte någon arbetsmarknad för de unga som inte har gått ur gymnasiet. Det är i den gruppen som ungdomsarbetslösheten är som högst. I den skolpolitiska debatten lyfts ibland förslag på att göra gymnasieskolan obligatorisk. Det är initiativ som Ung Vänster välkomnar, men samtidigt ser vi också att det i sig självt inte är tillräckligt för att förbättra ungas ställning på arbetsmarknaden. Det krävs också mer resurser, att gymnasieskolan avkommersialiseras och kvaliteten på yrkesprogrammen höjs. Studie- och yrkesvägledningen i grundskolan behöver förbättras så att avhoppet som beror på felval kan minska.

De som går på yrkesprogrammen i gymnasiet kommer i framtiden utföra arbeten som är helt avgörande för att vårt samhälle och våra liv ska fungera. Man kommer att bygga husen vi ska bo i, laga våra bilar och ta hand om våra föräldrar när de blir gamla. Ändå har yrkesprogrammen i praktiken monterats ned under lång tid. När den allmänna behörigheten till högskolestudier togs bort från yrkesprogrammen ledde det till att antalet sökanden minskade kraftigt. Detta är i sig ett stort problem, redan idag råder det trots massarbetslösheten brist på utbildad arbetskraft inom många viktiga yrken. Ung Vänster vill att den allmänna behörigheten på yrkesprogrammen återinförs. Gymnasieskolan ska inte bygga upp återvändsgränder och de som har gått ett yrkesprogram måste få de kunskaper man behöver för att ha en stark ställning på arbetsmarknaden.

Idag är kopplingen mellan arbetslivet och utbildningen ofta för svag. Det är bara en tredjedel av de som lämnar yrkesprogrammen som ett år senare har en etablerad ställning på arbetsmarknaden. Detta trots att det är tänkt att man ska kunna jobba direkt efter gymnasiet. Särskilt tydligt är detta för många kvinnodominerade yrkesprogram. Arbetsgivarna och fackförbunden måste ges större utrymme att forma yrkesprogrammets utbildningar. Ett lyckat medel för detta har varit framväxten av så kallade Yrkescollege, där branscherna aktivt deltar i utbildningens utformning, ser till att

kvaliteten är hög och också kan påverka dimensioneringen. För många yrkesprogram är det ett stort problem att det saknas utbildade yrkeslärare vilket gör att många av dagens lärare är obehöriga. Ung Vänster vill att man inför möjligheter för obehöriga yrkeslärare att enkelt kunna läsa in det man behöver för att bli behörig. Idag har man som elev på ett yrkesprogram rätt till 15 veckors arbetsplatsförlagt lärande (APL), men i praktiken fungerar detta dock allt för sällan. Elever får mindre APL än vad man har rätt till och kvaliteten är ofta för låg. Ung Vänster kräver att alla elever får den APL man har rätt till och garanteras en utbildad handledare.

I ett läge där yrkeskunskaper blir allt mer specialiserade kommer det krävas att det också finns möjlighet att färdigutbildas efter det att gymnasiet är avslutat. Ung Vänster är positivt till att arbetsmarknadens parter träffar avtal om färdigutbildning för att unga ska bli mindre utbytbara och därmed inneha en starkare position på arbetsmarknaden.

Särskola och RH-klasser

Särskolan riktar sig till elever med någon form av utvecklingsstörning och är indelad i grund- och gymnasiesärskola samt träningsskola för elever som behöver träning för att klara vardagliga aktiviteter för att bli mindre beroende av omgivningens stöd och hjälp. RH-klasserna är en del av den ordinarie grundskolan och riktar sig till barn och ungdomar med olika typer av rörelsehinder.

Både särskola och RH-klasser är nödvändiga, men ska vara integrerade i grund- och gymnasieskolan, det vill säga dela lokaler med den övriga skolverksamheten. Det är även viktigt med verksamhetsintegrering i så hög utsträckning som möjligt. Det betyder att särskolan och RH-klassens elever när det är meningsfullt undervisas tillsammans med andra elever i vissa ämnen. Det gör att elever från exempelvis grund- och särskolan lär känna varandra och att eleverna med funktionsnedsättningar känner gemenskap med och delaktighet med resten av skolan. Även individ- eller gruppintegrering i exempelvis en grundskoleklass, i vissa fall med till stöd från till exempel särskolan, ska uppmuntras.

För att olika former av integrering ska vara möjligt är det viktigt att alla skolmiljöer funktionsanpassas. Det ska även finnas möjligheter till individuella anpassningar för elever inom både grundsärskolan och träningsskolan som är beroende av exempelvis en lugnare eller mer småskalig miljö i undervisning eller under skolmåltiderna.

Vuxenutbildning/folkhögskola

Lärande är en livslång process, inte något som genomförs en gång i ungdomen och sedan aldrig sker igen. Det är därför en självklarhet att utbildningssystemet inte bara ska erbjuda, utan även aktivt uppmuntra människor att utbilda sig vidare och lära sig genom hela livet. Minskat stöd till vuxenutbildningen innebär i högre utsträckning än tidigare att människors liv kommer bero på val de gjorde vid 15-16 års ålder. Detta är en utveckling vi vänder oss emot.

Samhället är föränderligt, vilket innebär att vissa specialkompetenser i framtiden inte längre kommer efterfrågas, medan andra kommer behövas i större utsträckning än idag. Det är alltså nödvändigt med kompetensutveckling och omskolning inom alla yrken. Vuxenutbildningen har på det sättet även en viktig samhällsnyttig funktion.

Många av de människor som idag står utan gymnasiekompetens har liten och dålig erfarenhet av det svenska studiesystemet. Det är därför viktigt att den svenska vuxenutbildningen verkar uppsökande

och att Komvux (kommunala vuxen-utbildningen), grundvux och folkhögskolor ges större resurser för att klara av en ökad efterfrågan.

Ung Vänster tycker att den kommunala vuxenskolan och de olika folkhögskolorna spelar en viktig roll som en andra chans för personer som av olika anledningar inte har kunnat fullgöra sin grundskole- eller gymnasieutbildning. Det är också bra att det finns en plats där man kan komplettera sin gymnasieutbildning för att få tillgång till ett bredare utbud av högskolestudier eller fylla på sina kunskaper för att ändra yrkesbana senare i livet.

Folkhögskolor bygger på folkrörelsetraditionen och fyller en viktig roll i att bryta den sociala snedrekryteringen vid högre studier. De flesta folkhögskolor fungerar mer demokratiskt och mer knutet till elevernas erfarenheter än övriga skolor. Den särart folkhögskolorna står för vill vi värna om, både som komplement och alternativ till övriga skolor. För att stärka folkhögskolorna behövs dels att deras status som utbildningsinstrument höjs, men även att deras ekonomiska resurser ökar. Folkhögskolornas statsstöd måste höjas, och folkhögskolestuderande ska ha rätt till studiestöd oavsett ålder.

Inom produktionen ökar arbetsdelningen och specialiseringen allt mer, något som innebär att gymnasieskolans bredare utbildningar inte alltid kommer att kunna ge de specifika kunskaper som krävs på arbetsmarknaden. Därför kommer en växande del av yrkesutbildningen att ske efter gymnasieskolan. Ung Vänster välkomnade införandet av yrkeshögskolan 2009 och idag arbetar vi för fler platser inom yrkeshögskolan, något som inte minst är viktigt för möjligheten att omskola sig till yrken där det råder brist på arbetskraft.

Under senare år har det blivit svårare att få en plats på Komvux i många kommuner. Ung Vänster försvarar rätten till en andra chans och tycker det är viktigt att Komvux i varje kommun ges tillräckligt med resurser. För unga som inte har klarat gymnasiet kan Komvux spela en viktig roll för att ge en starkare ställning på arbetsmarknaden. Ung Vänster vill utöka antalet platser på Komvux.

I samma anda av att lära för livet är det också viktigt att de oberoende studieförbunden fortsätter erbjuda generösa offentliga stöd. Studiecirkeln är ett unikt sätt att studera, där man lär sig av varandra. Den har spelat en stor roll när arbetarklassen började bilda sig och gör fortfarande idag. Att människor organiserar sig för att lära tillsammans är något som måste värnas om.

SFI

Svenska för invandrare är en viktig del i att ge nyanlända invånare tillgång till det svenska samhället. Ung Vänster anser att SFI i så stor utsträckning som möjligt ska integreras i andra verksamheter. Till exempel är det rimligt att personer i gymnasieålder får genomföra sin språkutbildning på en gymnasieskola med andra jämnåriga. I övrigt bör SFI präglas av en hög grad av arbetsplatsförlagd utbildning, då det underlättar språkinläring samtidigt som det ger viktig arbetslivserfarenhet.

Ung Vänster vill se utökade satsningar på Svenska för invandrare i kombination med bättre validering av yrkeskompetens och utbildning från utlandet.

UNIVERSITET OCH HÖGSKOLA

Den högre utbildningen har flera viktiga uppgifter. Den bidrar genom utbildning och forskning till utveckling och ökat välbefinnande och är också en viktig bärare av demokratiska värden. Högre utbildning möjliggör också en flexibilitet på arbetsmarknaden och är många gånger en förutsättning för de kunskaper och färdigheter som behövs i yrkeslivet. Historiskt är det en relativt ny företeelse att arbetarklassen och kvinnor alls har tillgång till högre studier, de har alltid varit förbehållna män från de härskande klasserna. Dessa framsteg är viktiga att försvara mot en höger som alltid varit mot dem. Att försvara de mindre högskolorna och universiteten på mindre orter är viktigt för att se till att vi inte får en återgång där högre utbildning är reserverat för eliten. Den akademiska världen måste vara demokratisk uppbyggd och hierarkiska ordningar ska motverkas. Större makt över den egna studie- och arbetssituationen måste ges till studenter, doktorander och studentkårerna. Den högre utbildningen är idag också dyr för studenten, förutom stora studielån kostar även utbildningens olika delar, kurslitteraturens kostnader och bostadsbristen är ett påtagligt problem för studenter idag.

Tillgänglig och kvalitativ utbildning

På universiteten och högskolorna finns kunskap som inte finns någon annanstans i samhället och det ger dessa institutioner en viktig ställning i samhället och unika möjligheter att erbjuda utbildning. Universiteten måste bli betydligt mycket öppnare och mer samhällsrelaterade än vad som idag är fallet, då de flesta människor aldrig tar del av den kunskap som finns på dessa institutioner och inte ser det som en möjlighet att läsa vid ett universitet eller en högskola. Av samma anledning anser Ung Vänster att resultaten av den forskning som bedrivs på universitet och högskolor ska tillhöra lärosätena och därmed allmänheten.

De utbildningsmöjligheter som högskolorna har måste göras tillgängliga för fler. Det måste vara möjligt att utbilda sig på olika sätt, för skilda syften. Man måste ha möjlighet att gå en utbildning för framtida yrkesmöjligheter eller bara för att man tycker ämnet är intressant. Ung Vänster ställer sig bakom de initiativen som syftar till att utlokalisera högre utbildningar. Genom fler lärosäten på mindre orter, distansutbildningar och utlokaliserade lärcentra möjliggör det för de som annars varit uträknade från högre utbildningar att idag få tillgång till den så som arbetarklassen på gles- och landsbygd. Det är också viktigt att högskolornas samarbeten med till exempel folkrörelseorganisationer och kommuner fortsätter och byggs ut och att det startas nya. En viktig del i att värna om alla möjligheter till studier och utbildning är att i arbetslivet försvara och utveckla rätten till studielöshet. Att kunna ta studieledigt är grundläggande för att den som arbetar ska kunna utnyttja rätten att utbilda sig, även inom områden där arbetsgivaren inte ger sitt godtycke.

För att tillgängliggöra den högre utbildningen för fler vill Ung Vänster utöka antalet utbildningsplatser på högskolor och universitet så att alla som vill läsa en högre utbildning kan göra det, men samtidigt som resurser satsas på fler platser krävs också resurser till att höja kvaliteten på utbildningarna. Många studenter har idag en lärarledd undervisningstid som är mindre än sex timmar i veckan. Även om självstudier är en viktig del av en högskoleutbildning är det viktigt att antalet lärarledda undervisningstimmar ökar. Detta krävs för att höja kvaliteten på utbildningen och bryta ned hinder för studenter som kommer från studieovana hem. Ung Vänster vill att resursfördelningen till högskolan ändras så att alla studenter garanteras minst nio timmar lärarledd undervisning i veckan. Ung Vänster anser också att all undervisande personal på universitet och högskolor skall ha genomgått utbildning i högskolepedagogik.

Bryt snedrekryteringen

Arbetarklassen är idag kraftigt underrepresenterad på den högre utbildningen, medan överklassen och mellanskikten i samma utsträckning är överrepresenterade. De ekonomiska förutsättningarna ser olika ut och sätter upp hinder som omöjliggör vidare studier för en stor del av arbetarklassens unga. Inte minst finns de rent ekonomiska faktorerna, där personer utan möjlighet till ekonomiskt stöd från sina föräldrar inte har råd att leva på studiemedel som enda inkomst under en längre period.

Klassbakgrund eller social tillhörighet ska inte vara ett hinder för högre studier. Det måste finnas fler vägar än idag för att komma in på högskolor och universitet och det måste finnas en mångfald i sätt att bedriva sina studier på. Vi är positiva till att skolorna använder sig av olika ansökningskriterier och att arbetslivserfarenhet räknas som en merit vid antagningen. Vi vill också se ett återinförande av 25:4-regeln som skulle innebära att fler får grundläggande behörighet till högskolan. Vilka möjligheter man har att studera vidare ska inte grunda sig i beslut som togs innan och under gymnasietiden. Alla gymnasieprogram ska ge behörighet att studera vidare.

Trots att kvinnor i högre utsträckning än män idag väljer att studera vidare så är det fortfarande män som innehar de högsta maktpositionerna inom universitets- och högskolevärlden och män är också överrepresenterade bland landets professorer. Högskolor och universitet måste arbeta aktivt för att högre tjänster ska sökas och tillsättas av kvinnor. Könsuppdelningen är också tydlig när det gäller vilken utbildning man väljer och har möjlighet att göra karriär inom. Att skolorna arbetar för att motverka uppdelningen är ett viktigt verktyg för att bryta den könssuppdelade arbetsmarknaden.

Studenters villkor

Studier är samhällsnyttiga, därför bör de underlättas och uppmuntras av samhället. Idag lever en student som enbart har studiemedel många gånger under existensminimum och många väljer bort vidare studier på grund av risken att bli skuldsatta, andra tar fulla studielån men har ändå inte råd att köpa det allra nödvändigaste som till exempel litteraturen till den utbildning de läser. Många studenter tvingas att arbeta på sin fritid för att få ekonomin att gå ihop. Detta är problematiskt av flera anledningar. Dels är det skadligt för studierna, då en deltidsarbetande student inte klarar att studera på heltid, vilket innebär sämre studieresultat. Dels blir visstidsanställda studenter en billigare form av arbetskraft att utnyttja för arbetsköpare och verkar därigenom lönedepressande.

Ung Vänster kämpar för högre studiemedel. Hela studiemedlet måste höjas och bidragsdelen behöver kontinuerligt öka så att stora studielån inte höjer tröskeln ytterligare för studenter ur arbetarklassen. Vårt långsiktiga mål är att införa studielön. Studier och utbildning är långsiktiga investeringar för samhället och därför är det också på sikt lönsamt att satsa på att studenter ska ha drägliga villkor. Idag fungerar sambandet mellan studiemedel och socialförsäkringar dåligt, vilket för med sig att studenter som blir sjuka eller får barn hamnar i en svår ekonomisk situation. Socialförsäkringssystemet behöver reformeras så att man som student får en ökad trygghet.

Ung Vänster menar också att all obligatorisk kurslitteratur ska tillhandahållas digitalt och vara kostnadsfritt för den enskilde studenten. Detta i enlighet med vår princip om att utbildning är en rättighet som inte ska graderas utifrån betalningsförmåga. Av samma anledning vill vi också avskaffa alla former av studieavgifter, till exempel de för utländska studenter från länder utanför EU/EES. Införandet av dessa ledde till att antalet utländska studenter drastiskt sjönk och har i andra länder utgjort ett första steg gentemot införandet av avgifter också för inhemska studenter.

Studenters inflytande över den egna utbildningen måste stärkas. För att detta ska omsättas i praktisk handling är det viktigt med starka studentkårer, som bevakar att studenters rättigheter och intressen tillvaratas. Ung Vänster uppmanar alla studenter till att organisera sig i studentkåren. Samtidigt menar vi också att studentkårerna måste utvecklas för att på allvar bli studenternas intresseorganisation. Vi vill att frågor som rör studentinflytande, utbildningsbevakning, jämställdhetsfrågor och frågor kring utbildningens innehåll prioriteras. Avskaffandet av kårobligatoriet var en attack på studenters kollektiva organisering. Ung Vänster kräver att statsbidraget till studentkårerna höjs så att en långsiktig och oberoende verksamhet garanteras.

Forskarutbildningens långsiktiga mål är att trygga återväxten av nya forskare och ny forskning. Redan idag utförs en stor del av forskningen i Sverige av doktorander. Ung Vänster försvarar försörjningskravet för att antas som doktorand, men menar att målsättningen är att system med stipendier och utbildningsbidrag försvinner och ersätts av att doktorander anställs på institutionerna och har kollektivavtalsenliga villkor. Detta är viktigt också för att garantera forskningens oberoende.

Studenter är en grupp som drabbas hårt av den stora bristen på bostäder, framförallt bristen på hyresrätter. Samtidigt har det inte byggts studentbostäder i samma utsträckning som antalet studenter har ökat inom den högre utbildningen. Utvecklingen har gått så långt att en del lärosäten uppmanar studenter som själva inte kan få tag i en bostad att inte söka till deras universitet eller högskola. Ung Vänster vill se statliga investeringar mot bostadsbristen, där staten subventionerar nybyggnation av hyresrätter under förutsättning att hyrorna hålls under en viss nivå.

En skola för alla

Hur skolan organiseras är inte skilt från resten av samhället utan är både ett resultat av och ett verktyg som upprätthåller samhällssystem. Utbildningssystemet idag speglar det kapitalistiska systemets behov av välutbildad respektive lätthanterlig arbetskraft, medan den skola vi som socialister och feminister eftersträvar är en skola där allas rätt till kunskap sätts i centrum.

Högern har under lång tid varit på offensiven, och har lyckats åstadkomma stora förändringar till överklassens fördel. Långvariga nedskärningar, privata företags utarmning av skolan och en minskad likvärdighet, det fria skolvalet och gymnasireformen från 2011 har på olika sätt förändrat skolan i grunden. Riktningen har varit tydlig. Istället för att vara en skola för alla, har den svenska skolan allt mer gått mot att agera sorteringsmekanism vars huvuduppgift är att generera privata vinster, dela upp arbetskraften och upprätthålla det rådande systemet. Det är en utveckling som gynnar överklassen, men som slår mot alla oss andra.

Vår roll i kampen om rätten till utbildning är idag viktigare än på länge. Skolan har potential att motverka såväl klassamhället som könsmaktsordningen, och spelar en viktig roll i att bygga ett demokratiskt samhälle. För att utbildning inte ska vara förbehållet en liten samhällselit krävs fortsatt kamp för en skola för alla.

**Kungsgatan 84
112 27 Stockholm**

**08-654 31 00
info@ungvanster.se
www.ungvanster.se**